

Аналіз та оцінка ефективності
роботи системи контролю в
Державній службі України з
надзвичайних ситуацій

Державна служба України з надзвичайних ситуацій утворена шляхом реорганізації Міністерства надзвичайних ситуацій і Державної інспекції техногенної безпеки України. З 25 квітня 2014 діяльність Служби спрямовується і координується Кабінетом міністрів через Міністра внутрішніх справ.

ДСНС попереджає

Наведені нормативно-правові акти державного нагляду (контролю)

- ▶ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності
- ▶ ПОРЯДОК проведення перевірок органами Державної інспекції техногенної безпеки України
- ▶ ПЕРЕЛІК галузей, які підлягають постійному та обов'язковому на договірній основі обслуговуванню державними аварійно-рятувальними службами
- ▶ **ЗАКОН УКРАЇНИ** Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання
- ▶ ПОРЯДОК створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків
- ▶ Ідентифікація та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки
- ▶ ПОРЯДОК забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю
- ▶ Порядок проведення ідентифікації об'єктів господарської діяльності щодо визначення потенційної небезпеки
- ▶ ПРАВИЛА улаштування, експлуатації та технічного обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення
- ▶ ПРАВИЛА техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях
- ▶ ІНСТРУКЦІЯ з перевірки та оцінки готовності функціональних і територіальних підсистем єдиної системи цивільного захисту
- ▶ ПОРЯДОК атестації аварійно-рятувальних служб та рятувальників
- ▶ Положення про порядок проведення перевірки діяльності аварійно-рятувальних служб та їх готовності до реагування на надзвичайні ситуації
- ▶ ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності

Державний нагляд (контроль) здійснюється за принципами:

- ▶ пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;
- ▶ підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;
- ▶ рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;
- ▶ гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання;
- ▶ об'єктивності та неупередженості здійснення державного нагляду (контролю), неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв.

Загальні вимоги до здійснення державного нагляду (контролю):

1. Державний нагляд (контроль) здійснюється за місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів, або у приміщенні органу державного нагляду (контролю) у випадках, передбачених законом.
2. У разі якщо суб'єкт господарювання на відповідний плановий період включений до планів здійснення заходів державного нагляду (контролю) одночасно кількох органів державного нагляду (контролю), відповідні планові заходи здійснюються органами державного нагляду (контролю) комплексно - одночасно всіма органами державного нагляду (контролю), до планів здійснення заходів державного нагляду (контролю) яких включено суб'єкта господарювання.

ПОРЯДОК

проведення перевірок органами Державної інспекції техногенної безпеки України

Держпожтехногеннагляд здійснюється шляхом проведення планових та позапланових перевірок.

Під час проведення планових перевірок здійснюється огляд (обстеження) територій, будівель, споруд та приміщень, проводиться перевірка організації та виконання об'єктом перевірки вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту.

Тривалість планової перевірки визначається залежно від кількості, площі будівель, приміщень, дільниць, які перебувають у власності або користуванні суб'єктів господарювання, де буде здійснюватись перевірка, а також ступеня ризику від провадження господарської діяльності та не може перевищувати п'ятнадцяти робочих днів суб'єкта господарювання, а для суб'єкта малого підприємництва - п'яти робочих днів, якщо інше не передбачено законом.

Позаплановою перевіркою суб'єкта господарювання є перевірка, проведення якої не передбачено планами роботи Держтехногенбезпеки України, її територіальних органів, яка проводиться на підставі:

- ▶ подання суб'єктом господарювання письмової заяви до органу Держтехногенбезпеки України про здійснення перевірки за його бажанням;
- ▶ виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених у документах обов'язкової звітності, поданих суб'єктом господарювання;
- ▶ перевірки виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових перевірок органом Держтехногенбезпеки України

ПЕРЕЛІК
галузей, які підлягають постійному
та обов'язковому на договірній основі обслуговуванню
державними аварійно-рятувальними службами

- ▶ Геологорозвідка:
- ▶ Вугільна промисловість:
- ▶ Гірничорудна та нерудна промисловість
- ▶ Нафтогазова промисловість
- ▶ Хімічна та нафтохімічна промисловість
- ▶ Металургійна промисловість
- ▶ Машинобудування
- ▶ Енергетика
- ▶ Транспортно-дорожній комплекс
- ▶ Агропромисловий комплекс

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання

- ▶ Основна дозова межа індивідуального опромінення населення не повинна перевищувати 1 мілізіверта* ефективної дози опромінення за рік, при цьому середньорічні ефективні дози опромінення людини, віднесеної до критичної групи, не повинні перевищувати встановлених цією статтею основних дозових меж опромінення незалежно від умов та шляхів формування цих доз.
- ▶ Основна дозова межа індивідуального опромінення персоналу об'єктів, на яких здійснюється практична діяльність, введених в експлуатацію після набрання чинності цим Законом, не повинна перевищувати 20 мілізівертів ефективної дози опромінення на рік, при цьому допускається її збільшення до 50 мілізівертів за умови, що середньорічна доза опромінення протягом п'яти років підряд не перевищує 20 мілізівертів.
- ▶ Залучення осіб до ліквідації радіаційних аварій та їх наслідків допускається лише на добровільних засадах, за контрактом, в якому повинна зазначатися можлива доза опромінення за час ліквідації радіаційної аварії та її наслідків.
- ▶ Залучення до ліквідації радіаційних аварій та їх наслідків осіб, які мають медичні протипоказання, осіб віком до 18 років та жінок дітородного віку забороняється.

ПОРЯДОК створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків

- ▶ Матеріальними резервами є будівельні матеріали, паливо, медикаменти, продовольство, техніка, технічні засоби та інші матеріально-технічні цінності, призначені для проведення невідкладних відновних робіт і заходів, спрямованих на запобігання, ліквідацію надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків.
- ▶ Резерви створюються заздалегідь з метою використання їх у разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, ліквідації цих надзвичайних ситуацій та їх наслідків.
- ▶ Резерви створюються виходячи з максимальної гіпотетичної (прогнозованої) надзвичайної ситуації, характерної для конкретної території, галузі, об'єкта, а також передбаченого обсягу робіт з ліквідації її наслідків.
- ▶ Резерви розміщуються на об'єктах, призначених або пристосованих для їх зберігання, а також на складах і базах підприємств за рішенням керівників відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади, виконкомів рад міст обласного значення та керівників підприємств з урахуванням їх оперативної доставки до можливих зон надзвичайних ситуацій.

Ідентифікація та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки

- ▶ Суб'єкт господарювання, у власності або користуванні якого є хоча б один потенційно небезпечний об'єкт чи який має намір розпочати будівництво такого об'єкта, організовує проведення його ідентифікації.
- ▶ Потенційно небезпечний об'єкт вважається об'єктом підвищеної небезпеки відповідного класу у разі, коли значення сумарної маси небезпечної або декількох небезпечних речовин, що використовуються або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на об'єкті, дорівнює або перевищує встановлений норматив порогової маси.
- ▶ Потенційно небезпечним об'єктом вважається апарат або сукупність пов'язаних між собою потоками в технологічний цикл апаратів, об'єднаних за адміністративною та/або територіальною ознакою.
- ▶ У разі коли відстань між потенційно небезпечними об'єктами за адміністративною ознакою не досягає 500 метрів, вони вважаються одним потенційно небезпечним об'єктом.
- ▶ У разі коли до складу потенційно небезпечного об'єкта за адміністративною ознакою входять ділянки, відділення або окремі установки з небезпечними речовинами, що знаходяться на відстані понад 500 метрів одна від одної, вони вважаються окремими потенційно небезпечними об'єктами.

ПОРЯДОК

забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю

До засобів радіаційного та хімічного захисту населення та забезпечення працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту на випадок надзвичайної ситуації у мирний і воєнний час належать:

- ▶ засоби індивідуального захисту органів дихання від бойових отруйних речовин;
- ▶ одяг спеціальний захисний
- ▶ промислові засоби захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин;
- ▶ респіратори;
- ▶ прилади радіаційної розвідки і дозиметричного контролю;
- ▶ військові прилади хімічної розвідки;
- ▶ спеціальні (промислові) прилади хімічної розвідки;
- ▶ джерела живлення і засоби індикації для перелічених приладів;
- ▶ ватно-марлеві пов'язки.

Порядок проведення ідентифікації об'єктів господарської діяльності щодо визначення потенційної небезпеки

Процедура ідентифікації здійснюється за такими етапами:

- ▶ вибір кодів НС, виникнення яких можливе на об'єкті господарської діяльності, згідно з Класифікацією надзвичайних ситуацій;
- ▶ аналіз показників ознак НС, вибраних на попередньому етапі, та визначення їх порогових значень з використанням Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій;
- ▶ виявлення за результатами аналізу джерел небезпеки, які при певних умовах (аварії, порушення режиму експлуатації, виникнення природних небезпечних явищ тощо) можуть стати причиною виникнення НС (для цього використовується Перелік основних джерел небезпеки; визначення переліку небезпечних речовин, що використовуються на об'єкті господарської діяльності, їх кількості та класу небезпеки за допомогою нормативних документів у сфері визначення небезпечних речовин;
- ▶ оцінка на підставі отриманих даних зони поширення НС, які можуть ініціювати кожне з виявлених джерел небезпеки за допомогою методики прогнозування наслідків вилливу (викиду) небезпечних хімічних речовин при аваріях на промислових об'єктах і транспорті.

ПРАВИЛА

улаштування, експлуатації та технічного обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення

Комплекс систем виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій, а також виявлення таких ситуацій та оповіщення працюючого персоналу й населення, яке проживає або знаходиться в прогнозованих зонах ураження небезпечними чинниками потенційно небезпечних об'єктів, складається з таких складових частин:

- ▶ система раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій;
- ▶ система виявлення надзвичайних ситуацій;
- ▶ система оповіщення керівного складу та працюючого персоналу потенційно-небезпечних об'єктів про загрозу чи виникнення надзвичайних ситуацій;
- ▶ система оповіщення відповідальних посадових осіб територіальних органів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (далі - МНС) та цивільного захисту населення і цивільної оборони, органів виконавчої влади;
- ▶ пульти централізованого моніторингу;
- ▶ пульти централізованого спостереження;
- ▶ система оповіщення населення, що проживає або знаходиться в прогнозованих зонах ураження небезпечними чинниками потенційно небезпечних об'єктів.

ПРАВИЛА

техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях

- ▶ Збирання та аналітичне опрацювання інформації про аварійні ситуації та аварії техногенного характеру Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні інформувати керівників усіх об'єктів, які за результатами прогнозу можуть опинитися у прогнозованих зонах надзвичайних ситуацій на ПНО або ОПН та небезпечних територіях, і надавати їм інформацію про заходи, що здійснюються місцевими органами виконавчої влади з метою зменшення впливу наслідків надзвичайних ситуацій при аваріях на відповідних ПНО або ОПН, про характер і обсяги допомоги, яку може бути надано силами територіальної підсистеми Системи.
- ▶ Створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків
- ▶ Матеріальні цінності, що поставляються до резерву, повинні мати сертифікат відповідності на весь нормативний термін їх зберігання.
- ▶ На ПНО або ОПН промислові засоби захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин (далі - ЗЗОД) повинні зберігатися на робочих місцях, а персонал, безпосередньо зайнятий на обслуговуванні ПНО або ОПН (виробництва, цехи, ділянки тощо), повинен постійно носити ЗЗОД при собі.
- ▶ На ПНО або ОПН мають створюватися локальні (об'єктові) системи оповіщення, а на об'єктах, визначених у додатку до пункту Правил улаштування, експлуатації та технічного обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення, затверджених наказом МНС від 15.05.2006 N 288 (z0785-06), зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 05.07.2006 за N 785/12659, системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виникнення відповідно до затвердженої проектної документації.

ІНСТРУКЦІЯ

з перевірки та оцінки готовності функціональних і територіальних підсистем Єдиної системи цивільного захисту

Головною метою перевірки є оцінка діяльності щодо реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, готовності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на яких покладено завдання із координації дій та управління функціональними і територіальними підсистемами ЄСЦЗ на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Основними напрямками перевірок діяльності територіальних підсистем Єдиної системи цивільного захисту є перевірка організації роботи щодо:

- ▶ участі в розробленні загальнодержавних нормативно-правових актів, а також загальних критеріїв, норм, правил і стандартів з питань цивільного захисту;
- ▶ розроблення місцевими органами виконавчої влади нормативно-правових актів, необхідних для функціонування територіальних підсистем;
- ▶ забезпечення готовності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;
- ▶ розроблення та забезпечення реалізації в межах своєї компетенції заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям;
- ▶ навчання населення способам захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організації тренувань;
- ▶ аналізу ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та військового характеру, їх мінімізації, виявлення джерел небезпеки, проведення ідентифікації та оцінки масштабів надзвичайних ситуацій і можливих наслідків.

ПОРЯДОК

атестації аварійно-рятувальних служб та рятувальників

Атестації підлягають державні, комунальні, аварійно-рятувальні служби громадських організацій та аварійно-рятувальні служби підприємств, установ та організацій (далі - об'єктові аварійно-рятувальні служби), рятувальники, які працюють на контрактній основі, а також громадяни України, які вирішили стати рятувальниками і пройшли професійний відбір та підготовку.

Атестація рятувальників проводиться з метою визначення: рівня професійної, фізичної підготовки, обсягу знань, умінь і практичних навичок рятувальників, у тому числі надання першої медичної допомоги, знання ними аварійно-рятувальної справи і тактики ліквідації аварій та надзвичайних ситуацій, а також придатності особового складу за станом здоров'я до виконання аварійно-рятувальних робіт.

Для проведення атестації створюються атестаційні комісії:

- ▶ центральна міжвідомча атестаційна комісія (далі - ЦМАК);
- ▶ територіальні міжвідомчі атестаційні комісії (далі - ТМАК);
- ▶ відомчі (галузеві) атестаційні комісії (далі - ВАК).

Служби атестуються за умов, що не менше 90 відсотків рятувальників, які безпосередньо беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, атестовані на право ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

При позитивних результатах атестації атестаційна комісія видає аварійно-рятувальній службі свідоцтво про атестацію.

При негативному результаті атестації постійно діюча комісія вказує у протоколі засідання причини непроходження атестації, викладає рекомендації та встановлює дату позачергової атестації, про що повідомляється засновник служби.

Положення про порядок проведення перевірки діяльності аварійно-рятувальних служб та їх готовності до реагування на надзвичайні ситуації

Державний нагляд і контроль за діяльністю АРС та їх готовністю до реагування на надзвичайні ситуації (далі - НС) включає організацію нагляду і контролю за створенням, проведенням атестації, комплектуванням та підготовкою АРС та підпорядкованих підрозділів до проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт у НС техногенного та природного характеру, виконанням робіт із запобігання виникненню НС, відповідністю та ефективністю використання підрозділів за встановленим атестаційним профілем.

Перевірці підлягають всі АРС і формування, які створені відповідно до законодавства України, - державні, комунальні, АРС громадських організацій та АРС підприємств, установ та організацій (далі - об'єктові АРС).

Перевірка діяльності АРС здійснюється за такими напрямками:

- ▶ наявність нормативно-правових, нормативно-технічних та організаційно-розпорядчих документів, які регламентують діяльність аварійно-рятувального формування, готовність до реагування на НС та їх відповідність чинному законодавству;
- ▶ комплектування особовим складом;
- ▶ підготовка особового складу;
- ▶ виконання АРС робіт з запобігання виникненню, мінімізації наслідків НС та захисту від них населення і територій.

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ

провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення

Для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення (далі - ліцензія) суб'єкт господарювання особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до органу ліцензування із заявою про видачу ліцензії (додаток 1).

Для виконання робіт та послуг на об'єктах з високим ступенем ризику (згідно з пунктом 3.9 розділу III цих Ліцензійних умов) суб'єкт господарювання повинен мати:

- ▶ загальну кількість виконавців робіт у два рази більшу за мінімальну, визначену цими Ліцензійними умовами (крім робіт з проектування систем пожежогасіння (водяні, пінні, газові, порошкові, аерозольні), пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, протидимного захисту, передавання тривожних сповіщень, пристроїв блискавкозахисту, вогнезахисного оброблення; вогнезахисного оброблення та технічного обслуговування);
- ▶ досвід виконання таких видів робіт та послуг (для керівника робіт - не менше п'яти років, для мінімальної кількості виконавців робіт, визначених цими Ліцензійними умовами для відповідного виду робіт та послуг, - не менше трьох років).

Ліцензія на провадження робіт з монтажу систем пожежогасіння або систем протидимного захисту видається тільки у комплексі з монтажем систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування передавання тривожних сповіщень.

У цих випадках заявник повинен мати відповідних фахівців, матеріально-технічну базу, нормативно-правові акти та нормативно-технічну документацію, визначені цими Ліцензійними умовами для монтажу цих систем.

Висновки

Система контролю в Державній службі України з надзвичайних ситуацій працює дійсно ефективно, оскільки в Україні ретельно підтримуються всі заходи безпеки на підприємствах і виробничі аварії трапляються все рідше.

ДСНС України забезпечує реалізацію державної політики в сферах цивільного захисту, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідацію надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежну та техногенну безпеку, діяльність аварійно-рятувальних служб, профілактику травматизму невиробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності.

Наведені тут нормативно-правові акти державного нагляду (контролю) розроблені дуже якісно, положення чіткі і однозначні, що напевно забезпечує їх безпроблемне виконання.

Дякую за увагу!